

อนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย

SCENARIO OF LEARNING SPACE FOR ENHANCING SELF-DEVELOPMENT OF
NON-FORMAL AND INFORMAL TEACHERS

ประพิมพ์ อัดตะนันท์¹, วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา² และ สมบัติ สุวรรณพิทักษ์³

Prapim Attanandana¹, Worarat Pathumcharoenwattana², Sombat Suwanpitak³

Received 19 พ.ย 2562 & Retrieved 20 พ.ย 2562

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1.) เพื่อศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการ ด้านพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ครูกศน.) 2.) เพื่อฉายอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูกศน. และ 3.) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูกศน. งานวิจัยฉบับนี้ใช้เทคนิคการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยศึกษากับครูกศน. จำนวน 2,145 คนด้วยแบบสอบถาม จากนั้นสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มละ 18 ท่าน และนำเสนออนาคตภาพด้วยการจัดประชุมกลุ่มย่อยกับครูกศน.และผู้ทรงคุณวุฒิของกศน.กลุ่มละ 18 ท่าน ผลวิจัยพบว่า อนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้ของครูกศน.คือ 1) ลักษณะของพื้นที่การเรียนรู้ทั้ง 6 เช่น ต้องมีวัตถุประสงค์ มีการสนับสนุนเทคโนโลยี มีการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของพื้นที่ มีกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ขั้นตอนการพัฒนา 7 ขั้นตอน เช่น กำหนดทีมงาน พิจารณาพื้นที่เดิม จัดสรรทรัพยากร และ 3) กลไกสนับสนุน 11 กลไก เช่น การออกแบบที่มีประสิทธิภาพ นโยบายที่เกี่ยวข้อง งบประมาณ

คำสำคัญ: พื้นที่การเรียนรู้, การพัฒนาตนเอง, ครูกศน.

Abstract

The objectives of this research were 1. to study the state, problems, and needs for a learning space for enhancing the self-development of non-formal and informal teachers, 2. to present the scenario of a learning space for enhancing the self-development of non-formal and informal teachers, and 3. to study the possibility of the scenario of a learning space for enhancing the self-development of non-formal and informal teachers.

สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department of Non-Formal Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University

prapim.a@gmail.com

A quantitative study was conducted with 2,145 non-formal and informal teachers by using a questionnaire. The qualitative part was done by in-depth interview with 18 specialists and experts then present the scenario to 18 non-formal and informal teachers and experts. The study's findings showed that 1) the six characteristics of a learning space, such as the Objective, IT Support, Sense of Ownership, Learning activities 2) the 7 processes of developing, such as Defining the Work Team, Assessment of the Original Space, Resource Allocation and 3) the 11 factors for supporting, such as Effective Design, Related Policies, Budget.

Keywords: Learning Space, Self-Development, Non-Formal and Informal Teachers

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายการพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) โดยยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ มินิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยหน่วยงานหนึ่งที่จะต้องดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าวคือ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หรือ สำนักงาน กศน. ซึ่งมีหน้าที่หลักในการพัฒนาคนทุกมิติ ทุกช่วงวัย ดูแลประชาชนชาวไทยให้เรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีครูกศน. เป็นบุคคลที่สำคัญของหน่วยงานในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ถึงมือประชาชนชาวไทย

ครูกศน. คือกลไกสำคัญของการดำเนินงานต่าง ๆ ของสำนักงาน กศน. ให้ไปถึงประชาชน ดังนั้นการพัฒนาครูกศน.ให้มีคุณภาพอยู่เสมอจึงเป็นเรื่องที่ทางสำนักงาน กศน. ให้ความสำคัญมาโดยตลอด โดยครูกศน. ระดับพนักงานราชการจะเป็นกลุ่มครูที่ปฏิบัติงานสอนในพื้นที่กับชุมชน เช่น ครูกศน.ตำบล ครูอาสา และครูพอเนาะ เป็นต้น ซึ่งจะได้รับงบประมาณที่จัดสรรไว้ตามแผนปฏิบัติการแต่ละปีเพื่อการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2562)

การพัฒนาครูกศน.ในปัจจุบันเน้นการเข้าร่วมฝึกอบรมตามหัวข้อที่สำนักงาน กศน. และสำนักงาน กศน. ภาค กำหนดเป็นสำคัญ โดยยังไม่มีรูปแบบการพัฒนาครูกศน.ในลักษณะอื่นที่ชัดเจน จากรายงานผลการดำเนินงาน สำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ระบุว่า การจัดการอบรมพัฒนาครูช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องที่กำลังเป็นที่สนใจหรือต้องการในช่วงระยะเวลาขณะนั้นได้ในระดับหนึ่ง แต่หัวข้ออบรมที่ส่วนกลางระบุขึ้น ยังไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของครูกศน. เพราะครูกศน.ต้องการการอบรมที่เกี่ยวกับเทคนิคการสอนและสาระวิชามากกว่าหัวข้อการอบรมที่มีอยู่ในปัจจุบัน ต้องการการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำแผนการสอน การทำสื่อการสอน และวิธีการทำงานร่วมกันชุมชน มากกว่า และการอบรมที่มีจำนวนมาก

จนเกินไป ทำให้ครูคน.ต้องออกจากพื้นที่ปฏิบัติงาน ชั้นเรียน หรือชุมชนที่ตนเองกำลังปฏิบัติงานอีกด้วย ทั้งนี้ ควรจะมีรูปแบบการพัฒนาครูคน.อื่นๆที่ดึงครูคน.ออกจากชั้นเรียนและชุมชนน้อยลง ควรพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูคน.ที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อให้ตอบสนองต่อสภาพ ปัญหาและความต้องการของครูคน.ที่แท้จริง (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2561)

สิ่งที่ควรทำในเวลานี้คือ ควรส่งเสริมให้ครูคน.เรียนรู้และพัฒนาตนเองต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูคน.มีความคิดว่า ในยุคที่ข้อมูล ความรู้ ข่าวสาร อยู่ในอินเทอร์เน็ตจำนวนมากมายมหาศาล ให้เรียนรู้อย่างไม่จำกัด ครูคน.สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองด้วยตนเองได้ตลอดเวลา เมื่อรู้วาทนเองขาดความรู้เรื่องอะไร ก็เข้าไปค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ในขณะที่เดียวกันครูคน.ด้วยกันเองก็ต้องรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ครูคน.ที่เชี่ยวชาญ และ ครูคน.ที่มากประสบการณ์ สามารถช่วยเหลือครูคน.ท่านอื่นๆได้ สามารถให้กำลังใจกัน สร้างแรงบันดาลใจให้กัน ทุกปัญหาจะค่อยๆคลี่คลายลงตามธรรมชาติสำนักงาน สำนักงาน กศน.ควรส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าวให้เกิดขึ้นกับครูคน.ด้วยการจัดพื้นที่ให้ครูคน.ได้ศึกษาค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ตตามความสนใจใฝ่รู้ในชุมชนที่เขาปฏิบัติงานอยู่ จัดให้มีพื้นที่ให้ครูคน.ได้พบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครูคน.ด้วยกันตามอัธยาศัยตามความเหมาะสม และหากเป็นไปได้ก็ควรมีที่ที่รวบรวมข้อมูล ความรู้ ข่าวสาร สารสนเทศต่าง ๆ ที่ครูคน.สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่สอนได้ ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ก็จะเป็นการส่งเสริมให้ครูคน.เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อีกทางหนึ่ง (ทองอยู่ แก้วไทรชะ, 2562)

การเรียนรู้และพัฒนาตนเองในโลกอนาคตจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไป เพราะความรู้ได้ย้ายที่อยู่ ความรู้ไม่ได้อยู่แต่ในหนังสืออีกต่อไปความรู้ที่อยู่ในอินเทอร์เน็ตและในบุคคลแต่ละคน ดังนั้นการสร้างพื้นที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเองนั้น พื้นที่นั้นจะต้องจึงเป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงสารสนเทศตามความสนใจในอินเทอร์เน็ตได้และเป็นพื้นที่ที่บุคคลได้มาพบกันเพื่อแลกเปลี่ยนรู้หรือทำงานร่วมกัน หรือเรียกว่า พื้นที่การเรียนรู้ หรือ Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ หรือ Learning Space หมายถึง สถานที่ที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการค้นคว้ามีบริการอินเทอร์เน็ตในพื้นที่นั้นเพื่อเข้าถึงสารสนเทศออนไลน์ที่บุคคลสนใจได้และมีบริเวณที่จัดไว้เพื่อกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล บุคคลสามารถศึกษาค้นคว้าเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มหรือจัดกิจกรรมสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคลในห้องหรือบริเวณนั้นๆได้อย่างอิสระ เช่น ประชุมกลุ่ม บรรยาย จัดกิจกรรมฝึกอบรม เป็นต้น (Bligh, 2019)

ดังนั้นการพัฒนาครูคน.ในยุคที่มีสารสนเทศในรูปแบบดิจิทัลเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและจำนวนมากนี้ ควรส่งเสริมให้ครูคน.เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจากสารสนเทศที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ต รวมไปถึงให้เรียนรู้จากประสบการณ์ของเพื่อนครูคน.ด้วยกันด้วย เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในส่วนที่ตนเองขาดหายหรือส่วนที่ตนเองต้องการที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมได้อย่างทันทั่วทั้งที่และตรงตามทีแต่ละบุคคลต้องการ แต่การส่งเสริมครูคน.ให้ค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูคน.ด้วยกันมากขึ้น โดยไม่มีพื้นที่หรือแหล่งการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการค้นคว้าสารสนเทศออนไลน์มากพอหรือมีพื้นที่ให้ครูคน.แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันมากพอ ก็อาจจะเป็นอุปสรรคในการส่งเสริมให้ครูคน.เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้น ควรพัฒนาพื้นที่ที่เอื้อต่อการค้นคว้าข้อมูลในอินเทอร์เน็ตและเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันให้มีจำนวนมากเพียงพอใน

ชุมชนที่ครูคน.ปฏิบัติงานอยู่ เพื่อเอื้ออำนวยให้ครูคน.เหล่านั้นสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในชุมชนที่พวกเขาปฏิบัติงานได้ (กล้า สมตระกูล, 2562)

พื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูคน.ตามที่กล่าวมาข้างต้น มีความสำคัญและควรพัฒนาให้เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้เพื่อให้เกิดประโยชน์กับครูคน.ในการที่จะก้าวผ่านวิกฤติที่กล่าวมาข้างต้นอย่างเร่งด่วนเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาอบรมและการศึกษาตามอัธยาศัย ในช่วงระยะเวลาปีพ.ศ. 2565-2569 โดยมุ่งเน้นศึกษาถึงลักษณะของพื้นที่การเรียนรู้ ขั้นตอนในการพัฒนาและกลไกในการสนับสนุนเพื่อให้พื้นที่การเรียนรู้เกิดขึ้นจริง โดยพื้นที่การเรียนรู้จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูคน.ที่เป็นพนักงานราชการในตำแหน่ง ครูคน.ตำบล ครูอาสา (ครูอาสาสมัครการศึกษาอบรมโรงเรียน) ครูศรช.(ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน) ครูศชช.(ครูอาสาสมัครการศึกษาอบรมโรงเรียนในพื้นที่เฉพาะในเขตภูเขา) และครูปอเนาะ (ครูอาสาสมัครการศึกษาอบรมโรงเรียนประจำสถาบันการศึกษาปอเนาะ) โดยผู้วิจัยคาดหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครูคน.ต่อไปในอนาคต ช่วยส่งเสริมให้ครูคน.เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตามแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต อีกทั้งยังเป็นการยกระดับครูคน.ให้มีคุณภาพสูงขึ้น อันจะส่งต่อคุณภาพการจัดการศึกษาอบรมและการศึกษาตามอัธยาศัยกับประชาชนชาวไทย ให้มีคุณภาพสูงขึ้นด้วยเช่นกัน

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการ ด้านพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาอบรมและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. เพื่อฉายอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาอบรมและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาอบรมและการศึกษาตามอัธยาศัย

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่การเรียนรู้

Chism (2006) พื้นที่การเรียนรู้ได้เปลี่ยนไปเพราะความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในห้องเรียน การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้จากการทำงานร่วมกัน จากการสนทนาแลกเปลี่ยนกัน พื้นที่การเรียนรู้ที่เป็นพื้นที่นั่งมีทั้งเดี่ยวและกลุ่มเล็กกลุ่มย่อย มีพื้นที่เพื่อให้อำนาจกิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบรองรับการใช้งานสารสนเทศทั้งเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต

Dillion, Gilpin, Juliani, and other (2016) หลักการในการการออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ที่สำคัญสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้ 1.) สบายใจและปลอดภัย คือเมื่อใดที่ผู้เรียนหรือผู้เข้าใช้บริการรู้สึกสบายใจการเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติที่สุด 2.) เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ขาดไม่ได้คือมีเทคโนโลยี

เพื่อค้นหา มีจุดจ่ายไฟและอินเทอร์เน็ตที่รวดเร็วเพียงพอ 3.) พื้นที่ออนไลน์ให้เรียนรู้แลกเปลี่ยนกัน 4.)เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดมาร่วมออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ (Community and Stakeholders)

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง

ธัญญภัทร์ ศิริชนะโรจน์ (2559) การพัฒนาตน เป็นความหมายเชิงจิตวิทยา หมายถึง การกระทำเพื่อการเจริญส่วนตน เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นด้านความมุ่งมั่นปรารถนาและค่านิยมอันเป็นพฤติกรรมภายใน ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมภายนอกด้านการกระทำที่ดีเพื่อนำพาชีวิตสู่ความเจริญก้าวหน้า

ปราณี รามสูต และ จำรัส ดวงสุวรรณ (2555) ได้กล่าวว่านักจิตวิทยาของสถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เสนอวิธีการทำงานที่ช่วยพัฒนาตนเองไว้ดังนี้

1)ทำให้สนุกสันทนาการกับงาน ทำงานอย่างมีชีวิตชีวา 2)ตั้งความคาดหวังที่เหมาะสมกับตนเอง 3)สำรวจตนเองให้ถ่องแท้อย่างมีความต้องการและสิ่งสำคัญในชีวิต 4)การตั้งเป้าหมายที่ท้าทาย 5)หมั่นประเมินผลตนเอง 6)ควรประเมินค่าของตนเองให้สูงเข้าไว้ 7)หมั่นสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง 8)มั่นใจในตนเองว่าทำได้ 9)เป็นมิตรกับผู้อื่นให้มาก 10)มองตนเองตามความเป็นจริง 11)ให้รางวัลตนเอง

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็นทั้งหมด 3 ขั้นตอนใหญ่ๆดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการ ด้านพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ประชากรในงานวิจัยคือครูคน. หรือหมายถึง พนักงานราชการของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำแหน่งครูคน.ตำบล ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนประจำสถาบันการศึกษาปอเนาะ ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่เฉพาะในเขตภูเขา (ศศช.) และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) ทั้งประเทศไทยมีทั้งสิ้น 12,977 คน กลุ่มตัวอย่างงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้นจำนวน 2,145 คน (จากการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของทาโร่ ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 99% ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 2% ที่ขนาดประชากร 15,000 คนและปัดเศษขึ้น) ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น โดยสัดส่วนการกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามสัดส่วนการกระจายตัวของประเภทครูคน.ที่เป็นพนักงานราชการของประเทศไทย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ใช้แบบสอบถามแบบเลือกตอบ ที่มีประเด็นข้อคำถามครอบคลุมทั้ง 6 ประเด็น ตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยข้อคำถามของแบบสอบถามได้มาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ด้านสภาพ ปัญหา ความต้องการ ของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูคน.

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของกศน.อำเภอหรือเขตของแต่ละจังหวัด จากนั้นส่งจดหมายขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามวิจัย ส่งเครื่องมือวิจัยไปตาม

ช่องทางที่ทางผู้ประสานงานได้เตรียมการไว้ และรองรับแบบสอบถามกลับตามวันเวลาและช่องทางที่ได้นัดหมายไว้ เช่น ไปรับด้วยตนเอง ส่งไปรษณีย์ เป็นต้น เก็บในช่วงมิถุนายน 2561

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย นำเอาข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ คือ ร้อยละ

ขั้นตอนที่ 2 ฉายอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ขั้นตอนที่ 2.1 ศึกษาอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ฉบับร่าง จากผู้เชี่ยวชาญ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงหรือ Purposive Sampling จำนวน 18 คน โดยมี ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาตนเอง จำนวน 3 คนผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาครู จำนวน 3 คนผู้เชี่ยวชาญด้านหลังการเรียนรู้ จำนวน 5 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านครูคน. จำนวน 7 คน โดยผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้ 1.) ต้องเป็นผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องในด้านนั้นๆต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป 2.) ต้องมีผลงานที่เกี่ยวข้องในด้านนั้นๆที่โดดเด่นเป็นที่รู้จักเป็นวงกว้าง 3.) ต้องเป็นผู้มีความสนใจในเรื่องการพัฒนาตนเองของครู 4.) ยินดีให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลทำวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเอาข้อมูลด้านสภาพ ปัญหา และความต้องการด้านพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจากขั้นตอนที่ 1 และจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์เป็นประเด็นเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 18 คน ที่ตรงตามเกณฑ์ในการเลือกผู้เชี่ยวชาญที่ได้กำหนดไว้ในตอนต้น โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัยด้วยตนเองตามสถานที่ที่ได้นัดหมายกับผู้เชี่ยวชาญ และบางส่วนใช้ส่งและรับแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ช่วงเดือนมีนาคม 2562 - ตุลาคม 2562

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดการจดบันทึกและจากการบันทึกเสียง มาวิเคราะห์รูปแบบตามที่ (ชาย โพธิ์ตา, 2550; สุรางค์ จันทวานิช, 2543) สุรางค์ จันทวานิช และชาย โพธิ์ตา เสนอว่า “ด้วยเทคนิคการตัดปะ (Scissor and Sort Technique) จากนั้นตีความ จัดหมวดหมู่และเปรียบเทียบคำตอบของแต่ละท่าน โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหาด้านความเป็นจริง (Pragmatically Content Analysis) และวิเคราะห์เนื้อหาด้านความหมายของคำพูด (Semantically Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2.2 ศึกษาความคิดเห็นของครูคน.ที่มีต่อ อนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ฉบับร่าง จากผู้เชี่ยวชาญ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างเฉพาะเจาะจงหรือ Purposive Sampling ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดดังนี้ 1.) เป็นพนักงานราชการ 2.) ปฏิบัติงานในสายการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่องมาอย่างน้อย 3 ปี 3.) มีความสนใจในเรื่องการพัฒนาตนเองของครู 4.) ยินยอมให้ข้อมูลงานวิจัยด้วยการเข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 18 ท่าน ประกอบไปด้วย กลุ่มครูคน.ตำบล จำนวน

10 ท่าน กลุ่มครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน (ครูอาสา) จำนวน 4 ท่าน และ กลุ่มครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครูศรช.) จำนวน 4 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการประชุมสนทนากลุ่มย่อย (Guidelines) โดยใช้ผลวิจัยด้าน สภาพ ปัญหา และความต้องการของครูกศน.เกี่ยวกับพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเอง และ อนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูกศน.ฉบับร่าง โดยผู้เชี่ยวชาญ มาจัดทำเป็นแนวทางในการสนทนาประชุมกลุ่มย่อยหรือ Focus Group

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย จัดประชุมสนทนากลุ่มย่อยกับผู้เข้าร่วมสนทนาทั้งหมด 18 ท่าน ในวันพฤหัสบดีที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 เวลา 13.00 น. – 16.00 น. ที่ห้อง Seminar ชั้น 5 ของ Co-Working Spaces บริษัท Work Wize

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ทั้งการจดบันทึกและจากการบันทึกเสียง มาวิเคราะห์รูปแบบตามที (สุภางค์ จันทวานิช, 2543) (ชาย โพลิตา, 2550) สุภางค์ จันทวานิช และชาย โพลิตา เสนอว่า “ด้วยเทคนิคการตัดปะ (Scissor and Sort Technique) จากนั้นตีความ จัดหมวดหมู่ และเปรียบเทียบคำตอบของผู้เข้าร่วมสนทนาแต่ละท่าน โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหาด้านความเป็นจริง (Pragmatically Content Analysis) และวิเคราะห์เนื้อหาด้านความหมายของคำพูด (Semantically Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2.3 ศึกษาความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกศน.เกี่ยวกับขั้นตอนในการพัฒนาและกลไกสนับสนุนเพื่อให้พื้นที่การเรียนรู้เกิดขึ้นจริง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิของกศน. แบบเฉพาะเจาะจง หรือ Purposive Sampling จำนวน 9 คน ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นคือ 1.) เป็นผู้ที่เคยดำรงตำแหน่ง หรือ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกศน. 2.) เป็นผู้มีการปฏิบัติงานในอดีตที่เป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นอย่างมาก เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและมีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างยิ่ง

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร นโยบายทางการศึกษา ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นโยบายการดำเนินงานของสำนักงานกศน. แผนปฏิบัติการประจำปีของสำนักงานกศน.และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้ฉบับร่างที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ และความคิดเห็นของครูกศน.ที่มีต่อ อนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้ฉบับร่างที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ สรุปเป็นประเด็นข้อคำถามเพื่อสร้างแบบ สัมภาษณ์เชิงลึก

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด 9 คน ที่ตรงตามเกณฑ์ในการเลือกผู้เชี่ยวชาญที่ได้กำหนดไว้ในตอนต้น โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัยด้วยตนเองตามสถานที่ที่ได้นัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิ และบางส่วน ใช้การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2562 - ธันวาคม 2562

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการจดบันทึกและจากการ บันทึกเสียง มาวิเคราะห์รูปแบบตามที (ชาย โพลิตา, 2550; สุภางค์ จันทวานิช, 2543) สุภางค์ จันทวานิช

และชาย โพลิตา เสนอว่า “ด้วยเทคนิคการตัดปะ (Scissor and Sort Technique) จากนั้นตีความ จัดหมวดหมู่ และเปรียบเทียบคำตอบของแต่ละท่าน โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหาด้านความเป็นจริง (Pragmatically Content Analysis) และวิเคราะห์เนื้อหาด้านความหมายของคำพูด (Semantically Content Analysis)

เมื่อผู้วิจัยได้ผลวิจัยครบถ้วนคือ 1. อนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยฉบับร่างโดยผู้เชี่ยวชาญ 2. ความคิดเห็นของครู กศน.ที่มีต่ออนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้ฉบับร่างโดยผู้เชี่ยวชาญ และ 3. ขั้นตอนการพัฒนาและกลไกสนับสนุนเพื่อให้พื้นที่การเรียนรู้เกิดขึ้นจริง และจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ เพิ่มเติม อาทิเช่น ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นโยบายการดำเนินงานของสำนักงาน กศน. แผนปฏิบัติการประจำปีของสำนักงาน กศน. ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์ผลวิจัยทั้งหมดแล้ว ฉายอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัย

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความเป็นไปได้ของอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัย

ขั้นตอนที่ 3.1 ศึกษาข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อให้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ กับผู้ทรงคุณวุฒิของกศน.

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงหรือ Purposive Sampling ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นให้ได้มา จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันในกับการวิจัยในขั้นตอนที่ 2.3

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อให้พื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครู กศน.ตามผลวิจัยมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ กับผู้ทรงคุณวุฒิของกศน.

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด 9 คน ที่ตรงตามเกณฑ์ในการเลือกผู้เชี่ยวชาญที่ได้กำหนดไว้ในตอนต้น โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัยด้วยตนเองตามสถานที่ที่ได้นัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิ และบางส่วนใช้การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ในช่วงเดือน ธันวาคม 2562

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการจดบันทึกและจากการบันทึกเสียง มาวิเคราะห์รูปแบบตามที่ (ชาย โพลิตา, 2550; สุภากร จันทวานิช, 2543)สุภากร จันทวานิช และชาย โพลิตา เสนอว่า “ด้วยเทคนิคการตัดปะ (Scissor and Sort Technique) จากนั้นตีความ จัดหมวดหมู่ และเปรียบเทียบคำตอบของแต่ละท่าน โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหาด้านความเป็นจริง (Pragmatically Content Analysis) และวิเคราะห์เนื้อหาด้านความหมายของคำพูด (Semantically Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3.2 ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่ออนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาตนเองของครู กศน. กับครู กศน.

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างเฉพาะเจาะจงหรือ Purposive Sampling ตามเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มย่อยที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น จำนวน 18 ท่าน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยขั้นตอนนี้เป็นกลุ่มเดียวกันในกับการวิจัยในขั้นตอนที่ 2.2

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการประชุมสนทนากลุ่มย่อย (Guidelines) ด้วยการนำเสนอผลการวิจัย อนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูคน.และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อให้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปเป็นตารางและความเรียง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย นำเสนออนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้วยการประชุมสนทนากลุ่มย่อยกับผู้เข้าร่วมสนทนาทั้งหมด 18 ท่าน ในวันจันทร์ที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2562 เวลา 13.00 น. – 16.00 น. ที่ห้อง Seminar ชั้น 5 Co-Working Spaces บริษัท Work Wize

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสนทนากลุ่มทั้งการจดบันทึกและการบันทึกเสียง มาวิเคราะห์รูปแบบตามที่ (สุรางค์ จันทวานิช, 2543) (ชาย โพธิ์ตา, 2550) สุรางค์ จันทวานิช และชาย โพธิ์ตา เสนอว่า “ด้วยเทคนิคการตัดปะ (Scissor and Sort Technique) จากนั้นตีความ จัดหมวดหมู่ และเปรียบเทียบคำตอบของผู้เข้าร่วมสนทนาแต่ละท่าน โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหาด้านความเป็นจริง (Pragmatically Content Analysis) และวิเคราะห์เนื้อหาด้านความหมายของคำพูด (Semantically Content Analysis)

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลวิจัยสามารถแบ่งเป็น 3 ตอนใหญ่ๆ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพ ปัญหาและความต้องการด้านพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครู การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เก็บข้อมูลวิจัยจากครูคน.ทั่วประเทศ สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของพื้นที่การเรียนรู้ พื้นที่การเรียนรู้ที่มีอยู่ปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งส่วนใหญ่คือเพื่อเป็นพื้นที่เพื่อให้บุคคลแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ร้อยละ 53.33 โดยครูคน.มองว่าวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งพื้นที่การเรียนรู้ที่มีอยู่ปัจจุบันนั้นดีอยู่แล้ว ร้อยละ 52.87 และครูคน.ส่วนใหญ่ต้องการให้พื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูคน.นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลและความรู้ ร้อยละ 73.61

1.2 ลักษณะของพื้นที่การเรียนรู้ พื้นที่การเรียนรู้ในปัจจุบันที่ครูคน.เข้าใช้มากที่สุดคือ ศูนย์การเรียนรู้ ร้อยละ 81.21 โดยมีกพบปัญหาว่าพื้นที่ทางกายภาพเหล่านั้นไม่เหมาะในการจัดกิจกรรม ร้อยละ 37.48 และครูคน.มีความต้องการให้จัดพื้นที่การเรียนรู้เฉพาะของครูคน.ขึ้น จำนวนมากถึง ร้อยละ 92.12 โดยส่วนใหญ่ต้องการให้มีทั้ง พื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่เสมือน โดยมีความสำคัญเท่าๆกัน ร้อยละ 51.93 ซึ่งครูคน.ต้องการให้พื้นที่กายภาพมีลักษณะแบบร่มรื่นเหมือนสวน ร้อยละ 57.86 และครูคน.ต้องการให้พื้นที่เสมือนมีลักษณะเหมือนบทเรียนออนไลน์ ร้อยละ 32.12

1.2.1 ความดึงดูด ปัจจุบันพื้นที่การเรียนรู้มีการประชาสัมพันธ์ที่ดีดึงดูดครูได้มาก ร้อยละ 51.28 แต่โดยมากมีปัญหาความดึงดูดในเรื่องจำนวนเทคโนโลยีสารสนเทศมักจะมีไม่พอให้ครูคนใช้ ร้อยละ 35.52 และครูต้องการให้พื้นที่การเรียนรู้ของครูคนมีการประชาสัมพันธ์อย่างดีทั่วถึงเพื่อการดึงดูดครูคนเข้าใช้งาน ร้อยละ 89.04

1.2.2 ความรู้สึกปลอดภัยและสบายใจ การมีเจ้าหน้าที่เป็นกันเองช่วยเหลือได้ดีในพื้นที่การเรียนรู้ปัจจุบันทำให้ครูรู้สึกสบายใจ ร้อยละ 53.57 โดยครูคนไม่พบปัญหาอื่นๆในเรื่องนี้ ร้อยละ 61.49 และครูคนต้องการให้พื้นที่การเรียนรู้ของครูคนมีเจ้าหน้าที่ที่เป็นกันเองให้ความช่วยเหลือดีเพื่อให้ครูรู้สึกปลอดภัยและสบายใจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.95

1.2.3 ความยืดหยุ่นและความสะดวกสบาย ปัจจุบันพื้นที่การเรียนรู้ต่างๆเปิดให้ครูคนเข้าใช้บริการเวลาใดก็ได้ ร้อยละ 62.89 แต่ก็มักพบหลายพื้นที่มีปัญหาเรื่องเวลาเปิดปิดทำการที่ไม่ตรงกับความต้องการเข้าใช้งานของครูคน ร้อยละ 57.44 โดยครูคนมีความต้องการให้พื้นที่การเรียนรู้ของครูคนนั้นไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาเข้าใช้งาน สามารถเข้าใช้งานได้ 24 ชม. ร้อยละ 86.25

1.2.4 ความสามารถในการรองรับการใช้งานที่หลากหลาย พื้นที่การเรียนรู้ในปัจจุบันรองรับการค้นหาข้อมูลตามความสนใจของครูคน ร้อยละ 69.60 ไม่พบปัญหาอื่นๆในเรื่องนี้ ร้อยละ 67.69 โดยพื้นที่การเรียนรู้ของครูคนนั้น ครูคนต้องการให้รองรับการผลิตสื่อการสอนในพื้นที่การเรียนรู้ได้มากที่สุด ร้อยละ 87.04

1.3 การสนับสนุนเทคโนโลยีสารสนเทศ พื้นที่การเรียนรู้ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีสารสนเทศเพียงพอให้ครูคนใช้งาน ร้อยละ 52.35 แต่ปัญหาที่พบมากที่สุดก็ยังคงเป็นไม่มีคอมพิวเตอร์จำนวนมากพอให้ยืมใช้งาน ร้อยละ 52.40 โดยครูคนต้องการให้พื้นที่การเรียนรู้ของครูคนให้มีความเร็ว Wi-Fi ที่เหมาะสม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.54

1.4 การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ร่วมกัน พื้นที่การเรียนรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันมีคณะกรรมการที่มาจากหลายส่วนมาบริหารร่วมกันทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 51.24 ปัญหาที่พบมากด้านนี้คือ ระบบบริหารมักจะมาจากการแต่งตั้งจากเบื้องบนทั้งหมด ร้อยละ 52.17 โดยครูคนต้องการให้พื้นที่การเรียนรู้ของครูคนมีครูคนเข้าไปเป็นคณะกรรมการในการบริหารจัดการด้วย คิดเป็นร้อยละ 59.07

1.5 กิจกรรมการเรียนรู้ในพื้นที่การเรียนรู้ พื้นที่การเรียนรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันมีกิจกรรมประเภทค้นคว้าตามความสนใจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.77 ปัญหาของพื้นที่เหล่านี้คือมักมีกิจกรรมที่ไม่ตรงกับสภาพ ปัญหา ความต้องการของครูคน ร้อยละ 73.57 และครูคนต้องการให้พื้นที่การเรียนรู้ของครูคนมีกิจกรรมค้นคว้าตามความสนใจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.85

1.6 ความเป็นไปได้ ครูคนมองว่าหากจัดพื้นที่การเรียนรู้เพื่อครูคนโดยเฉพาะขึ้น ความเป็นไปได้ที่พึงประสงค์ว่าพื้นที่การเรียนรู้จะช่วยเพิ่มโอกาสให้ครูเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ค่าเฉลี่ยคือ 4.19 และมีความเป็นไปได้ที่ไม่พึงประสงค์ว่าพื้นที่การเรียนรู้นี้อาจจะมีแต่ข้อมูลสัพเพเหระมากกว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครูคนที่จะใช้เพื่อพัฒนาตนเอง อยู่ที่ค่าเฉลี่ย 4.58

ตอนที่ 2 ฉายอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ลักษณะของพื้นที่การเรียนรู้ มี 6 ประการ ประการแรก คือ มีวัตถุประสงค์ของพื้นที่การเรียนรู้ หมายถึง การเป็นพื้นที่สำหรับการพัฒนาตนเองตาม สภาพ ปัญหา และความต้องการเป็นรายบุคคล และหมายถึง การเป็นพื้นที่ส่งเสริมให้ครูคนให้มีการศึกษาค้นคว้า ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลงานและนวัตกรรม เป็นพื้นที่สำหรับรวบรวมผลงานและสารสนเทศเกี่ยวกับครูคน. นอกจากนั้น พื้นที่นี้ยังเป็นช่องทางในการ สื่อสารระหว่างครูคน. และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาครูคน.จากหลักสูตรการพัฒนาครู กคน. ออนไลน์ อีก ด้วย ประการที่สอง ลักษณะของพื้นที่การเรียนรู้ต้องมีความดึงดูด ความปลอดภัยและสบายใจ ความยืดหยุ่น และความสะดวกสบายในการใช้พื้นที่ มีความสามารถรองรับการใช้งานที่หลากหลาย ประการที่สาม มีการ สนับสนุนเทคโนโลยีสารสนเทศ ประการที่สี่ เป็นพื้นที่ที่มีการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ร่วมกัน ประการ ที่ห้า เป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมการเรียนรู้ในพื้นที่การเรียนรู้ และประการที่หกคือเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นไปได้ที่จะ พัฒนาให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้

ขั้นตอนการพัฒนาพื้นที่เดิมหรือแหล่งการเรียนรู้เดิมให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตน เองของครูคน.ในอนาคต มีขั้นตอน 7 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดทีมพัฒนาพื้นที่เดิมหรือแหล่งการเรียนรู้เดิมที่ มาจากเครือข่ายชุมชน 2) พิจารณาพื้นที่เดิมหรือแหล่งการเรียนรู้เดิมเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน และความพร้อม ของทรัพยากร 3) จัดสรรทรัพยากรและประชุมวางแผนจัดหาสิ่งที่ควรมีเพิ่มเติม 4) ปรับปรุงพื้นที่ตามที่ได้ ประชุมวางแผน 5) วางแผนกิจกรรมที่จะดึงดูดการเข้าใช้งานพื้นที่การเรียนรู้ทั้งในระยะยาวและต่อเนื่อง 6) ประชาสัมพันธ์พื้นที่การเรียนรู้ และ 7) ติดตามและประเมินผลการใช้พื้นที่การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อการ วางแผนพัฒนาพื้นที่ในโอกาสต่อไป

กลไกสนับสนุนพื้นที่การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจริงได้แก่กลไก 11 ประการ คือ 1) คำนี้ถึงการออกแบบ พื้นที่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ความดึงดูด ความยืดหยุ่นและสะดวกสบาย ความปลอดภัยและสบาย ใจ ความสามารถในการรองรับการใช้งานที่หลากหลาย 2) มินโยบายที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน 3) มีงบ ประมาณในการดำเนินการ 4) บทบาทของผู้บริหารคน.ให้ความสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่และ การใช้พื้นที่การเรียนรู้ของครูคน. 5) ความร่วมมือกับเครือข่ายซึ่งจะช่วยลดอุปสรรคและข้อจำกัดในการ ดำเนินงาน 6) ประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นวงกว้างซึ่งจะทำให้ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง 7) พัฒนาต่อยอดจากพื้นที่เดิมหรือแหล่งการเรียนรู้เดิมที่มี เพราะจะเป็นการทำให้งบประมาณและ ทรัพยากรที่ได้ลงทุนไปในแหล่งการเรียนรู้เดิมนั้นเกิดการขยายผลได้ 8) การคัดเลือกทีมงานที่มีคุณภาพ จะทำ ให้ได้ทีมงานที่มีความรู้ ทักษะและ เจตคติที่เหมาะสมมาพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลและมี ประสิทธิภาพ 9) การเตรียมความพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง เนื่องจากเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่ เสมอและเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงต้องเตรียมพร้อมโดยปลูกฝังให้เกิดค่านิยมใฝ่เรียนรู้และพัฒนา ตนเอง มีทักษะเท่าทันในการใช้เทคโนโลยี และเท่าทันในการวิเคราะห์แยกแยะสารสนเทศ 10) การถอดบท เรียนแห่งความสำเร็จ จากพื้นที่การเรียนรู้ที่ทำได้สำเร็จก็จะเกิดเป็นกลไกให้เกิดการขยายผลไปยังพื้นที่อื่น และ 11) มีเอกลักษณ์และมีความทันสมัยที่เหมาะสม ไม่ใช่การใช้ทรัพยากรที่มีราคาแพงหรือเทคโนโลยีที่ล้ำ

สมัยเสมอไป แต่ให้พื้นที่นั้นมีเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพียงพอที่จะเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพ ปัญหา ความต้องการ และบริบทพื้นที่ชุมชนของตน

ตอนที่ 3 ศึกษาความเป็นไปได้ของอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัย

พื้นที่การเรียนรู้สำหรับครูทุกคนจะมีความเป็นไปได้สูงเมื่อมีนโยบายที่เกี่ยวข้องรองรับ เพราะส่งผลให้กำลังพลดำเนินไปอย่างเป้าหมายเดียวกันและมีงบประมาณรองรับตามมา โดยยังต้องกระตุ้นให้ครูคนมีจิตสำนึกในการรักที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องควบคู่กันไป และควรต้องมีการพัฒนาโครงการนำร่อง หรือพื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบเพื่อให้ขยายผลต่อไปในพื้นที่ปฏิบัติงานของครูคนอื่น ๆ ต่อไปควบคู่กัน ทั้งนี้ควรคำนึงเรื่องความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมในพื้นที่การเรียนรู้ และคำนึงถึงครูคนที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ไม่มีอาคารและสถานที่ที่เป็นของตนเองด้วย ควรมีแผนการรองรับและช่วยเหลือ สนับสนุนต่อไป

อภิปรายผล

1. ศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการ ด้านพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัย

เรื่องการใช้ Google เป็นพื้นที่การเรียนรู้ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูคน นอกจากจะเข้าใช้งานแหล่งการเรียนรู้ ประเภท ศูนย์การเรียนรู้ ห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์แล้ว ยังพบว่า ครูคนใช้ Google, Yahoo, Bing เป็นพื้นที่การเรียนรู้เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้ที่ตนเองต้องการอีกด้วย ซึ่งมาจำนวนมากถึงร้อยละ 50 ซึ่งใกล้เคียงกับกับอัตราการเข้าใช้งานพิพิธภัณฑ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจุบันครูคนได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเข้าถึงความรู้ที่อยู่ในอินเทอร์เน็ตมากขึ้นมาก สอดคล้องกับแนวคิดพื้นที่การเรียนรู้ ของ Beichner ปี 2014 ที่กล่าวว่า การเข้าถึงความรู้ด้วยการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ประเภท ห้องเรียน ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ จะลดบทบาทลงไป เพราะบุคคลจะหันมาเข้าถึงข้อมูลความรู้ข่าวสารผ่านการเข้าถึงสารสนเทศที่อยู่ในอินเทอร์เน็ตมากกว่าการเข้าไปใช้บริการห้องสมุดหรือพิพิธภัณฑ์ โดยเฉพาะ Google ที่จะช่วยให้บุคคลเข้าถึงข้อมูลจำนวนมากมหาศาลตามต้องการ (Beichner, 2014)

2. อนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัย

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยเข้าถึงความรู้และประสบการณ์ที่อยู่ในตัวบุคคล ผลการวิจัยระบุว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในพื้นที่การเรียนรู้ประเภท พบปะเพื่อนครู แลกเปลี่ยนระหว่างเพื่อนครู หรือเรียนรู้จากครูคนที่เป็นครูต้นแบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพื้นที่การเรียนรู้ Bligh ปี 2019 ที่กล่าวว่า พื้นที่การเรียนรู้แบบเชื่อมโยงทางปัญญาเป็นพื้นที่ที่บุคคลได้เข้าถึงประสบการณ์ของผู้อื่น ได้เรียนรู้จากความสำเร็จของผู้อื่น (Bligh, 2019) และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการสังเกตและเลียนแบบของ Bandura ปี 1977 ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ส่วนใหญ่ของบุคคลเกิดจากการสังเกตตัวแบบ (Model) เป็นการเรียนรู้จากตัวแบบ เพราะตัวแบบที่ดีเพียงคนเดียวที่แสดงออกถึงการกระทำและความคิดก็สามารถส่งผลให้ผู้อื่นอยากปฏิบัติตามตัวแบบได้แล้ว ดังนั้นการที่นำตัวแบบที่ดี ประสบความสำเร็จมาแล้ว เขาทำอย่างไรจึงประสบความสำเร็จจะสร้างแรงบันดาลใจ

ใจและกระตุ้นให้ผู้ฟังอยากปฏิบัติตามตัวแบบนั้นได้ทันทีตามธรรมชาติ เป็นกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ทั้งรู้ตัวและไม่รู้ตัว (Bandura, 1977)

3. ศึกษาความเป็นไปได้ของอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

เรื่องการปลูกฝังค่านิยมในการรักที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยชี้ว่าในการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูคนนั้นต้องจัดกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นและส่งเสริมค่านิยมในการรักที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้เกิดกับบุคลากรของสำนักงาน กศน. ทุกระดับ ซึ่งควรกระทำควบคู่กันไปตั้งแต่การเริ่มพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ เพราะการที่บุคคลมีความรักที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจะทำให้บุคคลอยากเข้าใช้งานพื้นที่การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต ที่กล่าวโดย วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา เมื่อปี 2557 ความว่า การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นในสังคมไทยจะต้องสร้างนิสัยความรักในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นกับประชาชนทุกระดับ (วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของประชากรไทยที่พึงประสงค์ ที่กล่าวโดย พิชัยยุทธ์ สยามพันธกิจ เมื่อปี 2553 ความว่า ประชากรไทยจะต้องมีความรักที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะความรู้มีอยู่ทุกหนแห่ง ไม่ได้จำกัดที่หนังสือหรือตำราเรียนเท่านั้น บุคคลต้องเรียนรู้เพื่อให้เท่าทันและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง อันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของประชาชนชาวไทย (พิชัยยุทธ์ สยามพันธกิจ, 2553)

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยฉบับนี้ เป็นการเก็บข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนถึง สภาพ ปัญหา และความต้องการของครู กศน. ในด้านพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองที่มีรายละเอียดชัดเจน ซึ่งระบุถึงปัญหาอุปสรรคและความคาดหวังในหลากหลายมิติ ซึ่งหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปพิจารณาใช้ในการปรับปรุงระบบการจัดการ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือสภาพแวดล้อมที่ยังไม่เหมาะสมในการพัฒนาครู กศน. หรือที่เป็นอุปสรรคในการทำงานของครู กศน. ก็จะทำให้โอกาสในการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้สำหรับครู กศน. ให้ได้ใกล้เคียงกับสภาพและความต้องการของครู กศน. มีมากยิ่งขึ้น

2. งานวิจัยนี้ จะสามารถเป็นข้อมูลที่สนับสนุนให้กับสำนักงาน กศน. หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนหรือข้อเสนอแนะ รวมทั้งจัดทำแผนงบประมาณ เพื่อพัฒนาครู กศน. เอง หรือการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ของ กศน. เดิมที่มี ซึ่งเคยมุ่งเป้าไปที่การส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนเป็นหลัก ให้กลายเป็นพื้นที่ในการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้สำหรับครู กศน. ไปด้วย เช่น ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา ห้องสมุดประชาชน ซึ่งปัจจุบันครู กศน. ก็อาจใช้ประโยชน์ได้ในระดับหนึ่ง แต่หากการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวได้ถูกออกแบบให้สามารถรองรับการพัฒนาครู กศน. ในอนาคตได้อย่างจริงจัง ก็จะทำให้เกิดการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้อย่างเต็มที่

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช

เอกสารอ้างอิง

- Bandura, A. (1977). *Social foundation of thought and action*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Beichner, R. J. (2014). History and Evolution of Active Learning Space. In D. C. Brooks., J. D. Walker., & P. Baepler. (Eds.), *Active Learning Spaces* (pp. 9). San Francisco: Jossey-Bass.
- Bligh, B. (2019). *Future Learning Spaces*. Lancaster University: Lancaster University.
- Chism, N. (2006). Challenging Traditional Assumptions and Rethinking Learning Spaces. Retrieved from <https://net.educause.edu/ir/library/pdf/PUB7102.pdf>
- Dillion, R., Gilpin, B., Juliani, A., & other. (2016). *Redesigning Learning Space*. United State of America: Corwin.
- กล้า สมตระกูล. (2562, 30 พฤศจิกายน 2562) สัมภาษณ์.
- ชาย โพลิตา. (2550). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ทองอยู่ แก้วไทรชะ. (2562, 2 ธันวาคม 2562) สัมภาษณ์.
- ชัยภูมิ สิริธรรมาโรจน์. (2559). *จิตวิทยากับการพัฒนาตน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชัยยุทธ์ สยามพันธกิจ. (2553). *พลเมืองไทยในอนาคตที่พึงปรารถนา*. กรุงเทพมหานคร: นวสาส์นการพิมพ์.
- ปราณี รามสูต และ จำรัส ดั่งสุวรรณ. (2555). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2561). *รายงานผลการดำเนินงาน สำนักงาน กคศ. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ. (เอกสารอัดสำเนา).
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2562). *กรอบแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานตาม (ร่าง) นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน สำนักงาน กคศ. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ. (เอกสารอัดสำเนา).
- สุภางค์ จันทวานิช. (2543). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา. (2557). *ความเป็นมาของการศึกษาตลอดชีวิต*. ใน สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Translated Thai Reference

- Apisit, T. (2011). *Informal Education, The hot education of the new age*. Bangkok: V Print Company Limited (1991). (in Thai).

Chumjit, Y. (2010). Teacher. Bangkok: Odeon Store. (in Thai).

Office of the Education Council. (2010). Regulations of the Office of the Prime Minister on Educational

Reform in the Second Decades 2009. Bangkok: Prikwarn Graphic Co., Lt. (in Thai).

Office of the Education Council. (2015). Educational Reform for Learners Project (2014-2017) Reflection

of Problems and Exits, Response of Thai Educational Reform. Bangkok: Office of the Education

Council. (in Thai).

Office of the Non-Formal and Informal Education. (2016). Operational Plan of the Fiscal Year 2016 of

Office of the Non-Formal and Informal Education. Bangkok: Office of the Non-Formal and

Informal Education. (in Thai).

Pichaiyut Siampantakit. (2010) Thai Citizen in Future. Bangkok: Nawasankanpim. (in Thai).

Ramasut, P. and Duangsuwan, J. (2012). Human Behavior and Self-development. Bangkok: Thonburi

University. (in Thai).

Siratachnararoj, T. (2016). Psychology and Self-Development. Bangkok: Chulalongkorn Press. (in Thai).

Thoranin, J. (2007). The direction of NFE in 2008, Chapter 2 Tendency of the new non-formal education

and informal education. Retrieved from

http://www.moe.go.th/charuaypon/works/ppt29_charuaypon.ppt. (in Thai).

Worarat Pathumcharoenwattana. (2014) The History of Lifelong Education. In Suwithida Jarungkiatkul,

Education and Lifelong Education. Bangkok: Chulalongkorn Press. (in Thai).